

PRZESTĘPCZOŚĆ, BEZPIECZEŃSTWO I PRAWA OFIAR

— STRESZCZENIE

**BADANIE DOTYCZĄCE PRAW
PODSTAWOWYCH**

3

Doświadczenie przemocy

9

Doświadczenia związane z nękaniami

12

Doświadczenia związane z wybranymi przestępstwami i oszustwami przeciwko mieniu

15

Zgłaszanie przestępstw policji i innym organom

18

Bycie świadkiem przestępstwa i podejmowanie działań

20

Obawy związane z przestępczością i unikanie ryzyka

© Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej, 2021

Powielanie dozwolone pod warunkiem podania źródła.

Wykorzystywanie lub powielanie zdjęć i innych materiałów, co do których Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej nie przysługują prawa autorskie, wymaga bezpośredniej zgody właściciela praw.

Ani Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej, ani żadna osoba działająca w imieniu Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania zamieszczonych poniżej informacji.

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2021

Print	ISBN 978-92-9461-177-2	doi:10.2811/23570	TK-06-20-041-PL-C
PDF	ISBN 978-92-9461-154-3	doi:10.2811/54843	TK-06-20-041-PL-N

Zdjęcia:

Okładka: © AlexLinch/iStock

Strona 5: © jayzynism/Adobe Stock

Strona 8: © JackF/Adobe Stock

Strona 11: © Daisy-Daisy/iStock

Strona 14: © terovesalainen/Adobe Stock

Strona 17: © kumikomini/iStock

Strona 21: © krsmanovic/Adobe Stock

Przestępczość – w szczególności przestępstwa z użyciem przemocy – narusza podstawowe prawa człowieka i podstawowe prawa ofiar. Mogą one obejmować prawo do życia i godności ludzkiej w kontekście przestępstw z użyciem przemocy, a także dostęp do wymiaru sprawiedliwości przy zgłaszaniu przestępstw oraz niedyskryminację w traktowaniu ofiary. Przestępczość ma również wpływ na inne prawa, w tym prawa dotyczące własności i ochrony konsumentów.

W niniejszym streszczeniu zaprezentowano główne spostrzeżenia zawarte w drugim sprawozdaniu głównym FRA z przeprowadzonego badania dotyczącego praw podstawowych. We wspomnianym sprawozdaniu skupiono się na doświadczeniach ludzi jako ofiar niektórych rodzajów przestępstw. Dotyczy ono w szczególności:

- przemocy;
- nękania, zarówno w internecie, jak i poza nim;
- oraz przestępstw przeciwko mieniu – włamań, niewłaściwego wykorzystania internetowego rachunku bankowego lub karty płatniczej oraz oszustw konsumenckich.

W sprawozdaniu przeanalizowano również częstotliwość, z jaką ofiary zgłaszają te przestępstwa policji, oraz przedstawiono dalsze informacje na temat nękania i przemocy, np. na temat sprawców i miejsca incydentów. Wybór tych przestępstw odzwierciedla zarówno przestępstwa osobiste, jak i przestępstwa przeciwko mieniu, a także zarówno „tradycyjne” przestępstwa takie jak włamania, jak i te, które mogą mieć miejsce w internecie oraz poza nim.

Ponadto w sprawozdaniu przeanalizowano, w jakim stopniu ludzie są zaniepokojeni doświadczaniem przestępstw i czy zmienili swoje zachowanie w odpowiedzi na postrzegane ryzyko napaści lub nękania, aby uniknąć sytuacji, w których takie incydenty mogłyby się wydarzyć.

W sprawozdaniu zbadano również, w jakim stopniu ludzie są skłonni do interwencji, zgłaszania się na policję lub – na żądanie – składania zeznań w sądzie w trzech hipotetycznych scenariuszach dotyczących przemocy fizycznej między partnerami, przemocy fizycznej wobec dziecka oraz przestępstw przeciwko środowisku.

Przedstawione wyniki zawierają pierwsze ogólnounijne dane z badania przestępczości dotyczące doświadczeń ogółu społeczeństwa w zakresie wiktyfikacji przestępstw. Dane te można wykorzystać do celów unijnej i krajowej polityki i przepisów dotyczących ofiar przestępstw.

Badanie dotyczące praw podstawowych: najważniejsze dane

W ramach badania dotyczącego praw podstawowych zgromadzono dane w 29 krajach: 27 państwach członkowskich UE, Zjednoczonym Królestwie (w tamtym czasie stanowiącym państwo członkowskie UE) i Macedonii Północnej (jedynym państwie niebędącym członkiem UE mającym status obserwatora we FRA w momencie opracowywania badania). W każdym kraju w badaniu wzięła udział reprezentatywna próba respondentów – od około 1 000

w większości krajów do około 3 000 we Francji i Niemczech. W wyniku wywiadów, które odbyły się w okresie od stycznia do października 2019 r., uzyskano łącznie próbę wielkości 34 948 respondentów.

Wyniki są reprezentatywne na szczeblu UE, a także dla poszczególnych krajów, wśród osób w wieku co najmniej 16 lat, które zwykle przebywają w kraju, w którym brały udział w badaniu.

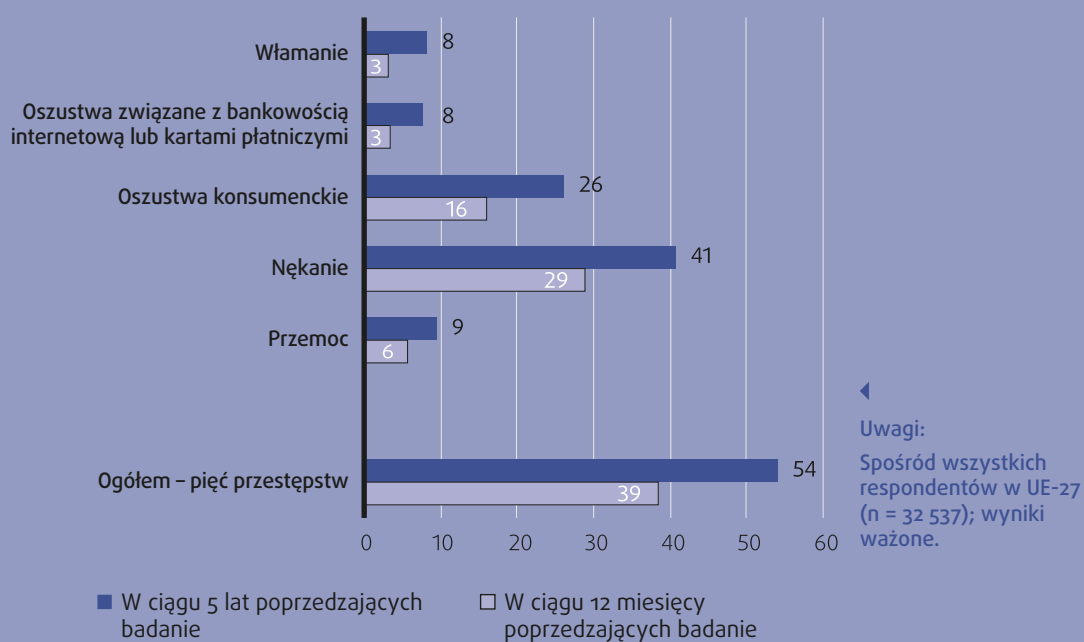
Ogólny wskaźnik wiktymizacji kryminalnej w badaniu

W badaniu dotyczącym praw podstawowych zapytano o doświadczenia obywateli dotyczące pięciu rodzajów przestępstw: włamań, oszustw związanych z bankowością internetową lub kartami płatniczymi, oszustw konsumenckich, nękania i przemocy. W sprawozdaniu zbadano wyniki dla każdego z tych pięciu rodzajów przestępstw.

Łącznie 54 % osób w UE-27 doświadczyło co najmniej jednego z tych przestępstw w ciągu pięciu lat poprzedzających badanie, a 39 % doświadczyło ich w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie. W ramach tych wskaźników częstotliwość występowania tych pięciu rodzajów przestępstw jest bardzo zróżnicowana.

Spośród wspomnianych pięciu rodzajów przestępstw osoby najczęściej doświadczały nękania (41 % w ciągu pięciu lat poprzedzających badanie), a w drugiej kolejności oszustw konsumenckich (26 %). Rzadziej zdarzają się przypadki włamań, oszustw związanych z bankowością internetową lub z kartami płatniczymi – mniej niż jedna na 10 osób doświadczyła ich w ciągu pięciu lat poprzedzających badanie. Ogólny wskaźnik częstości występowania przestępstw, zarówno w ciągu pięciu lat, jak i 12 miesięcy poprzedzających badanie, jest ściśle związany z doświadczeniami nękania i oszustw konsumenckich, ponieważ są one najbardziej rozpowszechnione spośród pięciu rodzajów przestępstw objętych badaniem.

WYKRES 1: DOŚWIADCZENIA PIĘCIU RODZAJÓW PRZESTĘPSTW, O KTÓRE ZAPYTANO W BADANIU, W CIĄGU PIĘCIU LAT I 12 MIESIĘCY POPRZEDZAJĄCYCH BADANIE (UE-27, W %)

Źródło: FRA, *Badanie dotyczące praw podstawowych 2019*; dane zebrane we współpracy z Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS, NL), Centre des technologies de l'information de l'État (CTIE, LU) i Statistics Austria (AT).

Oprócz pięciu rodzajów przestępstw wymienionych powyżej w badaniu dotyczącym praw podstawowych zapytano respondentów, czy urzędnik publiczny lub urzędnik służby cywilnej zwrócił się do nich o przysługę lub spodziewał się jej (np. prezentu lub darowizny) w zamian za konkretną usługę. Łącznie 4 % osób doświadczyło tego w ciągu ostatnich pięciu lat w UE-27. Doświadczenia są jednak bardzo zróżnicowane w poszczególnych państwach członkowskich UE. W **pierwszym sprawozdaniu FRA z badania dotyczącego praw podstawowych** przeanalizowano wyniki bardziej szczegółowo.

DOŚWIADCZANIE PRZEMOCY

W roku poprzedzającym badanie ponad 22 mln osób w UE doświadczyło przemocy fizycznej.

- ★ Niemal jedna na 10 osób (9 %) w UE-27 doświadczyła przemocy fizycznej w ciągu pięciu lat poprzedzających badanie, a 6 % doświadczyło przemocy fizycznej w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie. Oznacza to, że w ciągu jednego roku przemocy fizycznej doświadcza ponad 22 miliony osób w UE-27 (szacunki oparte na wynikach badania w odniesieniu do ludności UE).
- ★ Wyniki te obejmują co najmniej jeden z czterech szeroko ujętych aktów przemocy fizycznej, o które zapytano w badaniu: uderzenie otwartą dłońią, rzucanie czymś, popychanie lub ciągnięcie za włosy; jednorazowe uderzenie pięścią lub czymś innym, co mogłoby wyrządzić krzywdę; kopanie, ciągnięcie lub pobicie; usiłowanie uduszenia lub zadławienia.
- ★ Doświadczenia różnią się w zależności od państwa UE – w ciągu pięciu lat poprzedzających badanie przemocy fizycznej doświadczyło od 3 % do 18 % osób. Takie różnice między państwami członkowskimi należy rozpatrywać wraz z oficjalnymi statystykami dotyczącymi przestępstw odnotowanych przez policję w każdym państwie (co wykracza poza zakres niniejszego sprawozdania) oraz danymi na temat schematów zgłaszania przestępstw, które w niniejszym sprawozdaniu analizuje się w osobnym rozdziale.
- ★ Młodzi ludzie (w wieku 16–29 lat) są najbardziej zagrożeni przemocą fizyczną w porównaniu z osobami z innych grup wiekowych, a także w porównaniu z innymi cechami społeczno-demograficznymi analizowanymi w badaniu. Niemal jedna czwarta osób (23 %) w wieku 16–29 lat doświadczyła przemocy fizycznej w ciągu pięciu lat poprzedzających badanie. W innych kategoriach wiekowych w tym samym przedziale czasowym przemocy fizycznej doświadczyła maksymalnie jedna na 10 osób.

OPINIA FRA 1

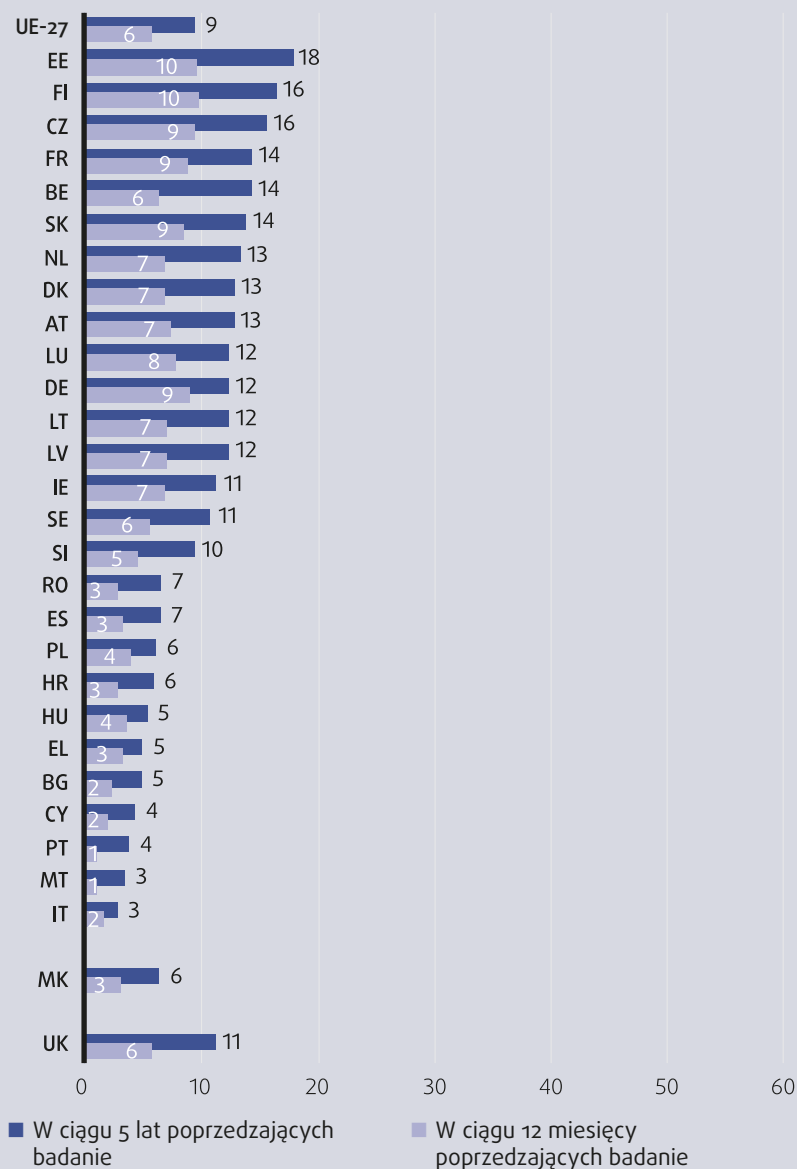
Jak pokazują dane z badania, przemoc fizyczna jest niepokojącym zjawiskiem, które zachodzi w całej UE. Zgodnie z dyrektywą w sprawie praw ofiar państwa członkowskie powinny zwiększyć wysiłki na rzecz zagwarantowania dostępu do wymiaru sprawiedliwości wszystkim ofiarom przestępstw, w tym osobom znajdującym się w najtrudniejszej sytuacji, zapewniając ofiarom odpowiednie informacje, wsparcie i ochronę oraz umożliwiając im uczestnictwo w postępowaniu karnym.

Wskaźnik przemocy fizycznej, jakiej doświadczają młodzi ludzie, jest znacznie wyższy niż w innych grupach wiekowych. Wymaga to podjęcia działań przez państwa członkowskie UE w celu zapewnienia, by młodzi ludzie byli informowani o przysługujących im prawach oraz o organach, do których mogą się zwrócić po doświadczeniu przemocy fizycznej. W tej grupie wiekowej niektóre doświadczenia związane z przemocą mogą wystąpić w szkole lub w placówkach szkolnictwa wyższego, z udziałem rówieśników ofiar. W związku z tym ważne jest przyjęcie ukierunkowanych środków dostosowanych do konkretnych kontekstów.

Państwa członkowskie UE powinny opracować ukierunkowane środki zapobiegające przemocy fizycznej wobec osób z niepełnosprawnością, mniejszości etnicznych oraz lesbijek, gejów, osób biseksualnych, transpłciowych i interseksualnych, które doświadczają przemocy fizycznej – i nękania – częściej niż inni. Jak pokazują ukierunkowane badania FRA z udziałem konkretnych grup, oprócz przemocy fizycznej w ogóle wymienione grupy są podatne na akty nienawiści. Może to mieć negatywny wpływ na poczucie bezpieczeństwa tych grup.

- ★ Wśród innych grup doświadczających przemocy fizycznej częściej niż wynosi średnia dla całej populacji znajdują się osoby, które uważają się za należące do mniejszości etnicznej (22 % w ciągu pięciu lat poprzedzających badanie); osoby, które samookreślają się jako lesbijki, geje, osoby biseksualne lub „inne” (19 %); oraz osoby, które doświadczają ograniczeń w wykonywaniu zwykłych czynności ze względu na problemy zdrowotne lub niepełnosprawność (17 %).

WYKRES 2: DOŚWIADCZENIA ZWIĄZANE Z PRZEMOCĄ FIZYCZNĄ W CIĄGU PIĘCIU LAT I W CIĄGU 12 MIESIĘCY POPRZEDZAJĄCYCH BADANIE, W PODZIALE NA PAŃSTWA (%)

Uwagi:
 Spośród wszystkich respondentów w UE-27, Zjednoczonym Królestwie i Macedonii Północnej (n = 34 948); wyniki ważone.

Źródło: FRA, Badanie dotyczące praw podstawowych 2019; dane zebrane we współpracy z CBS (NL), CTIE (LU) i Statistics Austria (AT).

Przemoc stanowi wyraźne naruszenie praw ofiar, w szczególności ich godności ludzkiej i prawa do integralności (art. 2 i 3 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej („Karta")). Zgodnie z dyrektywą w sprawie praw ofiar ofiarę przestępstwa z użyciem przemocy należy uznać za osobę pokrzywdzoną przez sprawcę i chronić przed ponowną wiktyimizacją, a także zapewnić jej dostęp do wymiaru sprawiedliwości i możliwość udziału w postępowaniu karnym. Z badania wynika, że co roku znaczna liczba osób w UE doświadcza przemocy fizycznej. To ustalenie potwierdzono w badaniu FRA dotyczącym przemocy wobec kobiet, podobnie jak w innych badaniach FRA, które koncentrowały się na doświadczeniach związanych z przemocą wśród takich grup, jak imigranci i mniejszości etniczne oraz osoby LGBTI.

W pierwszej Strategii UE w zakresie praw ofiar (2020–2025) uznano, że przeprowadzenie postępowania karnego i zajęcie się następstwami przestępstwa jest szczególnie trudne w przypadku najbardziej bezbronnych ofiar, takich jak ofiary przemocy ze względu na płeć, dzieci będące ofiarami, ofiary z niepełnosprawnością lub ofiary przestępstw z nienawiści. W tym względzie w dyrektywie w sprawie praw ofiar wymaga się ustanowienia odpowiednich struktur zapewniających ogólne i specjalistyczne usługi wsparcia, a także ochronę zgodnie ze szczególnymi potrzebami ofiar. Aby zidentyfikować ofiary o szczególnych potrzebach w zakresie ochrony, w dyrektywie zobowiązano państwa członkowskie do zwrócenia

szczególnej uwagi na przypadki przemocy w bliskich związkach oraz przemocy ze względu na płeć, przemocy seksualnej, przestępstw z nienawiści i innych przestępstw związanych z cechami osobowymi ofiar oraz ofiar z niepełnosprawnościami.

W związku z tym zgodnie z art. 8 i 9 dyrektywy w sprawie praw ofiar ofiary o szczególnych potrzebach muszą mieć dostęp do wyspecjalizowanych organizacji wsparcia dysponujących wystarczającą liczbą pracowników i wystarczającymi środkami finansowymi. W art. 18 wymaga się również specjalnych środków w celu ochrony tych ofiar przed ryzykiem wtórnej wiktyimizacji (w wyniku traktowania ich przez policję i wymiar sprawiedliwości w sprawach karnych) oraz ponownej wiktyimizacji (kiedy wiktyimizacja się powtarza), zastraszania i odwetu (ze strony sprawcy lub sprawców).

W innych konkretnych aktach prawa wtórnego UE, takich jak decyzja ramowa w sprawie zwalczania rasizmu i ksenofobii, również podkreślono prawa konkretnych grup bezbronnych ofiar. W odniesieniu do dzieci będących ofiarami dyrektywa w sprawie praw ofiar zobowiązuje państwa członkowskie do zadbania o to, by najlepszy interes dziecka był kwestią nadrzędną i by był oceniany indywidualnie dla każdego przypadku. Pierwszeństwo musi mieć podejście dostosowane do dziecka, należycie uwzględniające wiek dziecka, poziom jego dojrzałości, jego opinie, potrzeby i obawy (art. 1 ust. 2).

W art. 16 ust. 4 Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych wezwano państwa-strony do „pod[jęcia] wszelki[ch] odpowiedni[ch] środk[ów] w celu wspierania powrotu do zdrowia fizycznego i psychicznego oraz w zakresie zdolności poznawczych, a także wspierania rehabilitacji i społecznej reintegracji osób niepełnosprawnych, które stały się ofiarami jakiegokolwiek formy wykorzystywania, przemocy i nadużyć, w tym poprzez zapewnienie pomocy i wsparcia”.

Pod względem instrumentów polityki w unijnym planie działania przeciwko rasizmowi na lata 2020–2025 określono konkretne działania mające na celu zwalczanie przestępstw z nienawiści i mowy nienawiści na tle rasistowskim, natomiast w strategicznych ramach UE dotyczących Romów na lata 2020–2030 podkreślono doświadczenia związane z przestępstwami z nienawiści i mową nienawiści wśród ludności romskiej. W strategii UE na rzecz równości osób LGBTIQ na lata 2020–2025 jednym z czterech głównych obszarów, którymi należy się zająć, jest zapewnienie bezpieczeństwa lesbijek, gejų, osób biseksualnych, transpłciowych, niebinarnych, interseksualnych i queer.

KONTEKST PRZEMOCY – SKUPIENIE SIĘ NA DOŚWIADCZENIACH KOBIET I MĘŻCZYŹN

Kobiety doświadczają przemocy fizycznej w nieproporcjonalnym stopniu w domu, podczas gdy mężczyźni często doświadczają przemocy w miejscach publicznych.

OPINIA FRA 2

Państwa członkowskie UE powinny – oprócz środków niezbędnych do wzmocnienia pozycji ofiar i zachęcania ich do zgłaszania incydentów przestępczych (zob. [opinia 5](#)) – rozważyć wprowadzenie konkretnych środków zapewniających ukierunkowane wsparcie dla ofiar przemocy w sferze domowej. Jest to konieczne w celu zapewnienia, aby prawa zagwarantowane w dyrektywie w sprawie praw ofiar były skuteczne w praktyce dla tych osób – nieproporcjonalnie większej liczby kobiet – które doświadczają przemocy w domu, ze strony członków rodziny lub krewnych, i które w związku z tym mają trudności z uzyskaniem wsparcia w celu przerwania cyklu przemocy i uzyskaniem dostępu do wymiaru sprawiedliwości. Takie środki mogą obejmować szkolenia i szczegółowe wytyczne dla specjalistów mających kontakt z ofiarami (np. pracowników służby zdrowia lub nauczycieli) dotyczące sposobów wykrywania przestępstw popełnianych w domu oraz właściwego postępowania z nimi. W tym kontekście zachęca się również Komisję Europejską do korzystania z wiedzy fachowej i wykorzystania potencjału nowo utworzonej platformy praw ofiar.

Zachęca się Unię Europejską i wszystkie państwa członkowskie UE, które jeszcze tego nie zrobiły, do ratyfikowania Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (konwencja stambulska). Jednocześnie zachęca się instytucje UE i państwa członkowskie do korzystania z danych z badania dotyczącego praw podstawowych oraz z poprzedniego badania FRA dotyczącego przemocy wobec kobiet przy badaniu luk w obowiązujących przepisach, a także ze sposobów skuteczniejszego zwalczania przemocy ze względu na płeć poprzez wprowadzenie w życie obowiązującego prawa i polityki – zgodnie z planem działania Komisji określonym w strategii UE w zakresie praw ofiar oraz w strategii na rzecz równouprawnienia płci na lata 2020–2025.

- ★ Przypadki przemocy fizycznej wobec mężczyzn (z wyjątkiem przemocy seksualnej) najczęściej miały miejsce w przestrzeni publicznej (39 %), takiej jak ulice, parki lub inne miejsca publiczne. Przypadki przemocy fizycznej wobec kobiet (również wyłączając przemoc seksualną) najczęściej miały miejsce w ich własnym domu (37 %).
- ★ W przypadku mężczyzn incydenty te najczęściej dotyczyły sprawcy, którego nie znali (42 %). Natomiast przemoc fizyczna wobec kobiet najczęściej dotyczyła członka rodziny lub krewnego jako sprawcy.

Wyniki tego badania należy odczytywać wraz z wcześniejszymi ustaleniami badania FRA dotyczącego przemocy wobec kobiet, w którym dokonano bardziej szczegółowego pomiaru doświadczeń kobiet w zakresie przemocy, w tym przemocy ze strony partnera i przemocy seksualnej, która w sposób nieproporcjonalny dotyka kobiet.

- ★ W większości przypadków przemocy fizycznej sprawcą był mężczyzna lub grupa mężczyzn. Miało to miejsce w 72 % przypadków przemocy fizycznej wobec mężczyzn i 60 % przypadków przemocy wobec kobiet.

Na pytanie, czy którakolwiek z form przemocy fizycznej dotyczyła incydentów o charakterze seksualnym, więcej kobiet (13 %) niż mężczyzn (10 %) odpowiedziało twierdząco. W tym miejscu należy zauważyć, że zgodnie z danymi ofiary przemocy fizycznej częściej doświadczają różnych skutków psychicznych i urazów, gdy incydenty te obejmują działania o charakterze seksualnym. Ogółem 51 % mężczyzn twierdzi, że ostatni przypadek przemocy fizycznej (nieseksualnej) nie wywołał żadnych skutków psychicznych, w porównaniu z 30 % kobiet. Natomiast 34 % kobiet – w porównaniu z 9 % mężczyzn – twierdzi, że doświadczyło czterech lub więcej rodzajów konsekwencji psychologicznych w wyniku przemocy fizycznej, która miała również charakter seksualny.

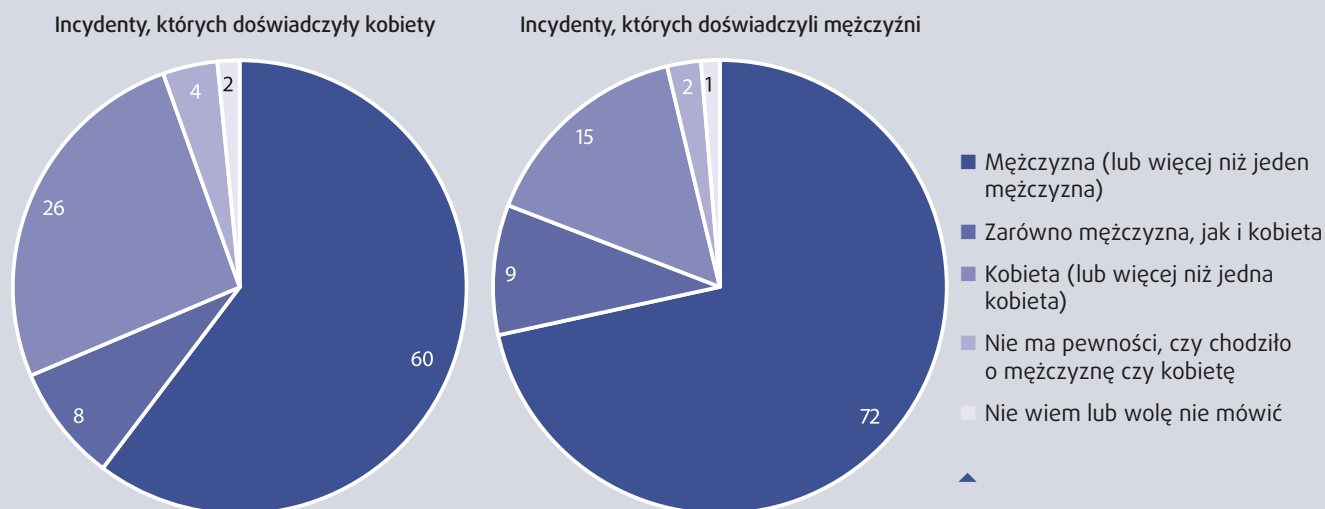
Wyniki badania wskazują na kluczowe różnice między doświadczeniami kobiet i mężczyzn w zakresie przemocy. Różnice te mają istotne konsekwencje dla wpływu na ofiary i dla dostępu ofiar do wymiaru sprawiedliwości. Gdy do przemocy dochodzi w miejscu publicznym, bardziej powszechne jest, że inni ludzie mogą interweniować lub mogą występować jako świadkowie, podczas gdy często nie ma to miejsca, gdy dochodzi do przemocy w domu. Oznacza to, że średnio kobiety i mężczyźni jako ofiary przemocy znajdują się na różnych pozycjach pod względem poszukiwania pomocy, zgłaszania incydentów policji lub badania zdarzeń w sądzie.

W tym kontekście w strategii UE w zakresie praw ofiar na lata 2020–2025 zwraca się specjalną uwagę na działania niezbędne do zaspokojenia szczególnych potrzeb ofiar przemocy ze względu na płeć. Przedstawiono w niej działania mające na celu wzmocnienie praw tej grupy ofiar, w tym poprzez wzmocnienie ochrony fizycznej, utworzenie unijnej sieci zapobiegania przemocy ze względu na płeć i przemocy domowej oraz poprzez zapewnienie finansowania ze środków UE. Platforma praw ofiar skupia wszystkie organy na szczeblu UE właściwe dla praw ofiar. Za jej pośrednictwem Komisja dąży również do ułatwienia ciągłej wymiany najlepszych praktyk i wymiany doświadczeń między unijną strategią w zakresie praw ofiar a – na przykład – europejską strategią na rzecz równouprawnienia płci na lata 2020–2025.

Uznając nieproporcjonalną rolę mężczyzn jako sprawców przemocy oraz zgodnie z art. 84 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej dotyczącym zapobiegania przestępczości, UE powinna promować i wspierać działania państw członkowskich w dziedzinie zapobiegania przestępczości. Celem takich działań byłoby wprowadzenie środków na rzecz edukacji chłopców i młodych mężczyzn w sposób umożliwiający im rozwiązywanie konfliktów bez przemocy lub nadużyć oraz traktowanie dziewcząt i kobiet – a także innych chłopców i mężczyzn – z szacunkiem, na podstawie stosownych wartości w zakresie praw człowieka, w tym godności ludzkiej, równości i niedyskryminacji.

Zachęca się państwa członkowskie do opracowania sankcji karnych, które mają potencjał resocjalizacji przestępców będących mężczyznami, oraz do wspierania ich w rozwoju jako osób odpowiedzialnych i pełnych szacunku. Mogłoby to obejmować szkolenie w zakresie przeciwdziałania przemocy, z należytym uwzględnieniem ról i stereotypów związanych z płcią w odniesieniu do agresji mężczyzn. Zachęca się państwa członkowskie, które jeszcze tego nie uczyniły, by rozważyły wprowadzenie uwzględniającego aspekt płci szkolenia w zakresie zwalczania przemocy jako sankcji karnej w celu obniżenia wskaźników ponownej wiktymizacji, zgodnie z art. 18 dyrektywy w sprawie praw ofiar.

WYKRES 3: PŁEĆ SPRAWCÓW PRZEMOCY, INCYDENTÓW, KTÓRYCH DOŚWIADCZAJĄ KOBIEITY I MĘŻCZYŹNI (UE-27, W %)

Źródło: FRA, Badanie dotyczące praw podstawowych 2019; dane zebrane we współpracy z CBS (NL), CTIE (LU) i Statistics Austria (AT).

Uwagi:
Spośród respondentów w UE-27, którzy opisali w badaniu ostatni przypadek przemocy (n = 3 230; kobiety, n = 1 573, mężczyźni, n = 1 657); wyniki ważone.

Zgodnie z art. 8 i 9 dyrektywy w sprawie praw ofiar kobiety, które doświadczają przemocy w domu, ze strony członków rodziny lub krewnych, i które w związku z tym mają trudności z uzyskaniem wsparcia w celu przerwania cyklu przemocy i uzyskaniem dostępu do wymiaru sprawiedliwości, muszą mieć dostęp do wyspecjalizowanych organizacji wsparcia dysponujących wystarczającą liczbą pracowników i wystarczającymi środkami finansowymi. W art. 18 wymaga się również specjalnych środków w celu ochrony tych ofiar przed ryzykiem wtórnej wiktymizacji, ponownej wiktymizacji, zastraszania i odwetu.

Zważywszy, że wyniki badania wskazują na fakt, iż charakter przemocy jest uwarunkowany płcią, jako doświadczany w różny sposób przez kobiety i mężczyzn, wyniki te można odczytywać wraz z konkretnymi dokumentami dotyczącymi praw człowieka, w których podkreśla się potrzebę edukacji uwzględniającej aspekt płci. Na przykład art. 10 Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet zobowiązuje państwa-strony, aby w dziedzinie kształcenia zapewniły wyeliminowanie wszelkich stereotypowych koncepcji pozycji mężczyzn i kobiet. Z kolei w art. 14 konwencji stambulskiej podkreślono znaczenie edukacji wspierającej równość kobiet i mężczyzn, niestereotypowe role płci, wzajemny szacunek i pokojowe rozwiązywanie konfliktów w stosunkach międzyludzkich.

Konwencja stambulska Rady Europy wyróżnia się jako dotychczas najbardziej wszechstronny międzynarodowy instrument dotyczący zjawiska przemocy wobec kobiet. Określono w nim środki, które mają zasadnicze znaczenie dla zwalczania przemocy ze strony partnera, takie jak ukierunkowana ochrona przed przemocą partnerską zapewniana przez prawo karne, skuteczny system nakazów ochrony oraz wyspecjalizowane organizacje wsparcia dostępne dla wszystkich kobiet, które padły ofiarą przemocy ze strony swoich partnerów lub byłych partnerów. W momencie sporządzania niniejszego sprawozdania 21 państw członkowskich UE ratyfikowało konwencję stambulską, a sześć podpisało konwencję, ale jeszcze jej nie ratyfikowało¹. Unia Europejska również podpisała konwencję, ale jeszcze jej nie ratyfikowała.

Zgodnie z unijną strategią w zakresie praw ofiar państwa członkowskie powinny opracować krajowe strategie na rzecz praw ofiar. Strategie te zapewnią skoordynowane i horyzontalne podejście do praw ofiar, w tym poprzez uwzględnianie praw ofiar w takich obszarach polityki jak edukacja.

¹ Według stanu na styczeń 2021 r. następujące państwa członkowskie UE ratyfikowały konwencję stambulską: Austria, Belgia, Chorwacja, Cypr, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Irlandia, Luksemburg, Malta, Niderlandy, Niemcy, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowenia, Szwecja i Włochy. Ponadto spośród krajów objętych badaniem dotyczącym praw podstawowych konwencję ratyfikowała również Macedonia Północna. Następujące państwa członkowskie UE podpisały konwencję, ale jeszcze jej nie ratyfikowały: Bułgaria, Czechy, Litwa, Łotwa, Słowacja i Węgry. Zjednoczone Królestwo również podpisało konwencję, ale jeszcze jej nie ratyfikowało.

DOŚWIADCZENIA ZWIĄZANE Z NĘKANIEM

W roku poprzedzającym badanie prawie 110 mln osób w UE doświadczyło różnych form nękania.

- ★ W UE-27 w ciągu pięciu lat poprzedzających badanie dwie na pięć osób (41 %) doświadczyły nękania – począwszy od obraźliwych i zawierających groźby komentarzy wystosowanych osobiście, a skończywszy na obraźliwych i zawierających groźby gestach i wiadomościach przesyłanych w internecie, w tym za pośrednictwem mediów społecznościowych. W ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie 29 % respondentów doświadczyło nękania. Oznacza to, że w ciągu roku nękania doświadcza niemal 110 mln osób w UE-27 (szacunek oparty na wynikach badania w odniesieniu do ludności UE).
- ★ Doświadczenia związane z nękaniami wahają się od 46 % do 9 % w zależności od kraju (w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie).
- ★ Najczęstszą formą nękania, jakiej doświadczają osoby w UE, są obraźliwe lub zawierające groźby komentarze wystosowane osobiście, których w ciągu pięciu lat poprzedzających badanie doświadczyło 32 % osób.
- ★ Ogólnie rzecz biorąc, w ciągu pięciu lat poprzedzających badanie 14 % osób w UE doświadczyło cybernękania. Może to obejmować otrzymywanie obraźliwych lub zawierających groźby wiadomości e-mail lub wiadomości tekstowych, a także napotykanie obraźliwych lub zawierających groźby komentarzy na temat własnej osoby, rozpowszechnianych w internecie.
- ★ Trzy na pięć osób (61 %) w grupie wiekowej 16–29 lat doświadczyło nękania w ciągu pięciu lat poprzedzających badanie. Ogółem w tej samej grupie wiekowej i w tych samych ramach czasowych 27 % osób doświadczyło cybernękania. Są to najwyższe wskaźniki we wszystkich grupach wiekowych, przy czym liczba przypadków nękania maleje wraz z wiekiem.
- ★ Podczas gdy częstotliwość nękania jest podobna w przypadku kobiet i mężczyzn, 18 % kobiet uznało ostatni przypadek nękania za molestowanie seksualne, w porównaniu z 6 % mężczyzn.
- ★ Chociaż średni wskaźnik nękania wynosi 41 % (w okresie pięciu lat), wyższe wskaźniki można zaobserwować, gdy dane są przedstawiane w podziale na konkretne grupy społeczno-demograficzne (dla tego samego okresu): 57 % dla osób, które same określają się jako lesbijki, geje, osoby biseksualne lub „inne”; 54 % dla osób nieposiadających obywatelstwa kraju, w którym mieszkają; 51 % w przypadku osób urodzonych w innym państwie członkowskim UE; 49 % dla osób urodzonych poza UE; oraz 50 % dla osób z niepełnosprawnością (osoby, które zwykle mają trudności ze zwykłymi czynnościami ze względu na problemy zdrowotne lub niepełnosprawność).

OPINIA FRA 3

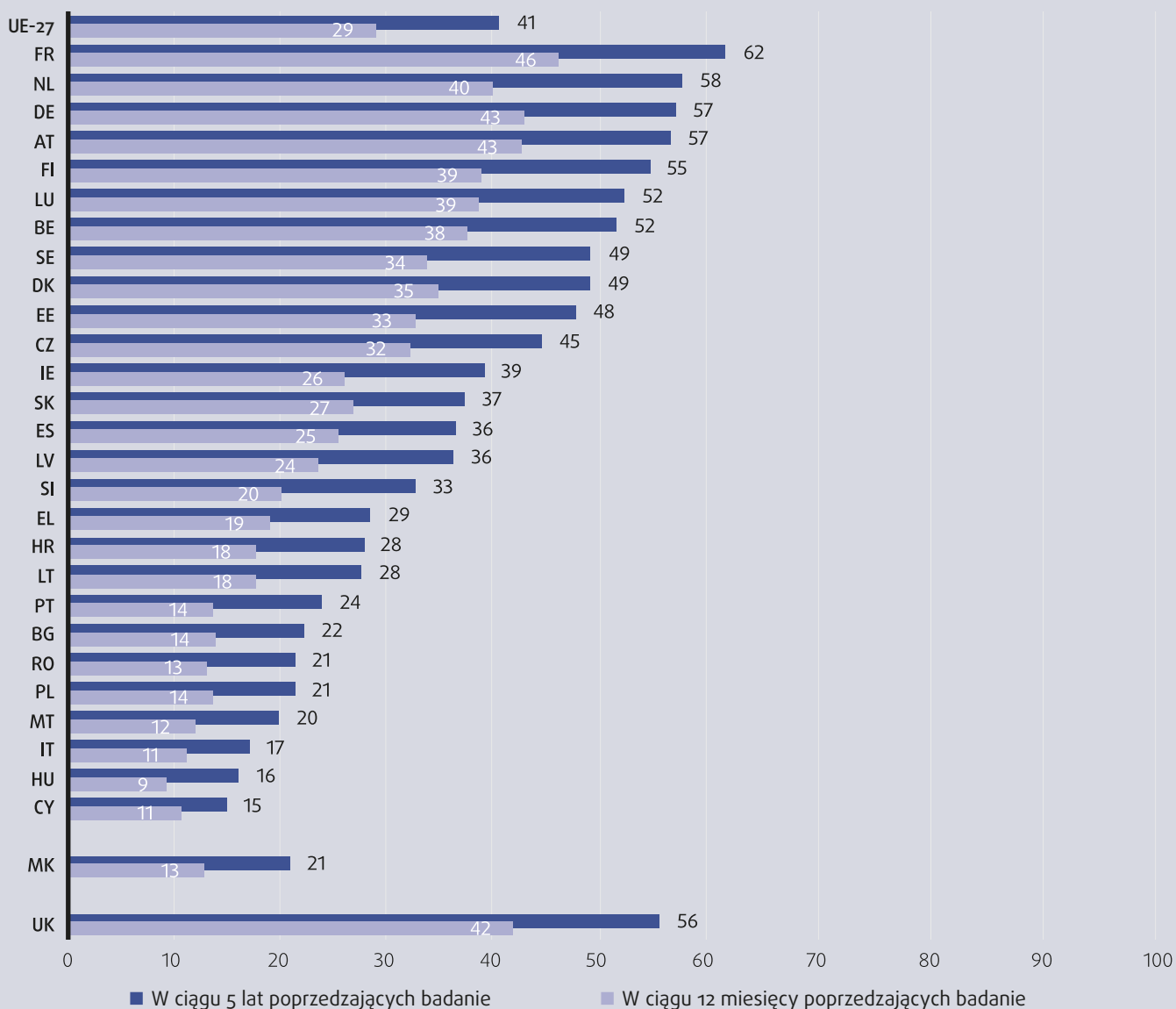
Ze względu na powszechny charakter nękania UE powinna rozważyć dokonanie przeglądu istniejących rozwiązań prawodawczych i politycznych w odpowiedzi na nękanie, w tym molestowanie seksualne, oraz przeglądu wszystkich możliwych kontekstów, w których ma miejsce nękanie (w tym w internecie), obejmujących nękanie poza miejscem pracy i kształcenia.

Z uwagi na nieproporcjonalny wpływ nękania – w szczególności cybernękania – na młodzież państwa członkowskie UE powinny zapewnić ofiarom dostęp do prostych i skutecznych metod zgłaszania incydentów i prowadzenia dochodzeń w ich sprawie. Unia Europejska może wspierać państwa członkowskie w tym zakresie, pomagając zapewnić – na przykład poprzez przyszły akt prawny o usługach cyfrowych – zharmonizowane przepisy dotyczące zwalczania nielegalnych treści w internecie, w tym nawoływania do przemocy, nienawiści i dyskryminacji.

W świetle dowodów przedstawionych w niniejszym sprawozdaniu i kilku innych sprawozdaniach FRA na temat wpływu nękania motywowanego nienawiścią na różne grupy społeczne państwa członkowskie UE powinny zapewnić pełne stosowanie ochrony przewidzianej w dyrektywie UE w sprawie praw ofiar, w ramach której wszystkie ofiary przestępstw z nienawiści traktuje się na równi, niezależnie od aspektu, na który powołują się przestępcy. Byłoby to zgodne z zasadą niedyskryminacji, według której środki prawa karnego powinny obejmować w równym stopniu wszystkie przyczyny dyskryminacji wchodzące w zakres art. 21 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej. Byłoby to również zgodne z planami Komisji, by zaproponować rozszerzenie wykazu europejskich przestępstw w celu uwzględnienia wszystkich form przestępstw z nienawiści i mowy nienawiści.

- ★ Sprawcą nękania, które nie obejmuje działań o charakterze seksualnym, często jest osoba nieznana ofierze (52 % incydentów, jakich doświadczyły kobiety, oraz 59 % incydentów, których doświadczyli mężczyźni). Kobiety częściej niż mężczyźni doświadczają jednak nękania, które wiąże się z działaniami o charakterze seksualnym dokonywanymi przez wcześniej nieznaną im sprawców: 72 % przypadków molestowania seksualnego kobiet popełniły osoby nieznane, w porównaniu z 40 % incydentów wobec mężczyzn. Ponadto 57 % kobiet twierdzi, że nękanie związane z działaniami o charakterze seksualnym miało miejsce publicznie – na ulicy, w parku lub w innym miejscu publicznym – w porównaniu z 30 % przypadków o charakterze seksualnym, jakich doświadczają mężczyźni.
- ★ W przypadkach nękania, które nie miało charakteru seksualnego, 77 % mężczyzn i 58 % kobiet twierdzi, że sprawcą był mężczyzna (lub grupa mężczyzn).

WYKRES 4: DOŚWIADCZENIA ZWIĄZANE Z NĘKANIEM W CIĄGU PIĘCIU LAT I W CIĄGU 12 MIESIĘCY POPRZEDZAJĄCYCH BADANIE, W PODZIALE NA PAŃSTWA (W %)

Uwagi:

Spośród wszystkich respondentów w UE-27, Zjednoczonym Królestwie i Macedonii Północnej (n = 34 948); wyniki ważone.

Źródło: FRA, Badanie dotyczące praw podstawowych 2019; dane zebrane we współpracy z CBS (NL), CTIE (LU) i Statistics Austria (AT).

Badanie pokazuje, że wiele osób w UE jest narażonych na różne formy nękania, ale istnieją znaczne różnice w podziale ogółu społeczeństwa na konkretne grupy.

W szczególności młodzi ludzie doświadczają nękania w znacznie większym stopniu niż osoby starsze, w tym incydentów związanych z cybernękaniem. UE wprowadziła już jeden środek w tym zakresie: zmiana dyrektywy o audiowizualnych usługach medialnych z 2018 r. ma na celu lepszą ochronę moralnego rozwoju małoletnich. Ponadto Komisja Europejska ogłosiła, że zamierza zaproponować pakiet dotyczący aktu prawnego o usługach cyfrowych, aby zmodernizować ramy prawne ustanowione w dyrektywie o handlu elektronicznym (dyrektywa 2000/31/WE). Pakiet w zakresie aktu prawnego o usługach cyfrowych obejmowałby m.in. przepisy dotyczące sposobu postępowania z nielegalnymi treściami w internecie (np. nielegalnym nawoływaniem do przemocy, nienawiści lub dyskryminacji z powodu którejkolwiek z podlegających ochronie przyczyn dyskryminacji, takich jak rasa, pochodzenie etniczne, płeć lub orientacja seksualna). W rezolucji w sprawie strategii UE na rzecz młodzieży na lata 2019–2027 Rada UE odnotowuje potrzebę zapewnienia młodym ludziom możliwości rozpoznawania i zgłaszania mowy nienawiści i dyskryminacji w internecie i poza nim².

Z kolei osoby z poważnymi problemami zdrowotnymi lub niepełnosprawnością, osoby urodzone poza danym krajem lub należące do mniejszości etnicznych oraz osoby LGBTI doświadczają nękania częściej niż przeciętnie. Można sobie wyobrazić, że częściowo wynika to z narażenia tych grup na nękanie motywowane nienawiścią. W tym kontekście w decyzji ramowej z 2008 r. w sprawie zwalczania rasizmu i ksenofobii częściowo uznano potrzebę ochrony grup osób lub członka takiej grupy – zdefiniowanych ze względu na rasę, kolor skóry, religię, pochodzenie lub przynależność narodową lub etniczną – przed nawoływaniem do przemocy i nienawiści. Jak pokazują jednak dane z badania, inne grupy, które są narażone na wysoki poziom nękania, np. osoby z poważnym problemem zdrowotnym lub niepełnosprawnością oraz osoby LGBTI, nie mają na mocy prawa UE takiego

samego poziomu ochrony przed ewentualnymi przestępstwami motywowanymi nienawiścią. Odniesienie do ofiar „przestępstw popełnionych z powodu uprzedzeń lub dyskryminacji” (art. 22 ust. 3) w dyrektywie w sprawie praw ofiar w pewien sposób przyczynia się do rozwiązania tego problemu, ponieważ zapewnia wszystkim ofiarom przestępstw z nienawiści równe traktowanie, niezależnie od aspektu, na który powołują się przestępcy.

W rocznym programie prac Komisji na 2021 r. zapowiedziano dalsze zmiany legislacyjne w tej dziedzinie na szczeblu UE. W programie odniesiono się do nowej inicjatywy mającej na celu rozszerzenie wykazu przestępstw UE, aby uwzględnił wszystkie formy przestępstw z nienawiści i mowy nienawiści, czy to ze względu na rasę, religię, płeć, seksualność czy też inne przyczyny.

Nękanie jest uwarunkowane płcią. Dane pokazują, że kobiety w niewspółmiernym stopniu doświadczają nękania o charakterze seksualnym ze strony osób obcych – incydenty te są w przeważającej mierze popełniane przez mężczyzn i często zdarzają się w miejscach publicznych. Obecny zakres unijnych przepisów dotyczących równości płci ogranicza uznawanie nękania – i jego charakteru ze względu na płeć – do dziedzin rynku pracy oraz dostarczania towarów i usług³. W motywie 17 dyrektywy w sprawie praw ofiar molestowanie seksualne uznaje się za rodzaj przemocy ze względu na płeć, czyli formę dyskryminacji i naruszenie podstawowych wolności ofiary, i w związku z tym zapewnia się ochronę ofiar molestowania seksualnego.

² Rada Unii Europejskiej (2018), *Rezolucja Rady Unii Europejskiej i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie ram europejskiej współpracy na rzecz młodzieży: Strategia Unii Europejskiej na rzecz młodzieży na lata 2019–2027* (2018/C 456/01), Dz.U. C 456.

³ *Dyrektywa 2006/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy (wersja preredagowana); dyrektywa Rady 2004/113/WE z dnia 13 grudnia 2004 r. wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług; dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/41/UE z dnia 7 lipca 2010 r. w sprawie stosowania zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn prowadzących działalność na własny rachunek oraz uchylająca dyrektywę Rady 86/613/EWG.*

DOŚWIADCZENIA ZWIĄZANE Z WYBRANYMI PRZESTĘPSTWAMI I OSZUSTWAMI PRZECIWKO MIENIU

Jedna na sześć osób (16 %) w UE doświadczyła oszustw konsumenckich w roku poprzedzającym badanie.

OPINIA FRA 4

Unia Europejska i państwa członkowskie powinny stale kierować uwagę na przestępstwa przeciwko mieniu, w tym przestępczość transgraniczną, wykorzystując różne sieci ustanowione na szczeblu UE, takie jak Europejska Sieć Zapobiegania Przestępczości. W tym kontekście powinny również rozważyć prowadzenie kampanii informacyjnych i opracowanie narzędzi zapobiegania przestępstwom przeciwko mieniu, łącznie z zapobieganiem włamaniom oraz oszustwom związanym z bankowością internetową i z kartami płatniczymi.

Państwa członkowskie powinny zapewnić skuteczne wdrożenie w praktyce obowiązującego prawa UE w tej dziedzinie, także w zakresie zwalczania oszustw oraz prawa konsumenckiego. Do ukierunkowania ich wysiłków można wykorzystać wyniki badania. Na przykład państwa członkowskie UE mogłyby rozważyć utworzenie lub wzmocnienie istniejących wyspecjalizowanych zespołów w celu prowadzenia skutecznych dochodzeń w sprawach oszustw internetowych, tak aby ofiary przestępstw internetowych mogły łatwo zgłaszać incydenty. Powinny również rozważyć działania mające na celu dostosowanie ochrony konsumentów do obecnych realiów, zwłaszcza do łatwości dokonywania transakcji transgranicznych i internetowych, w związku z oszustwami konsumenckimi (online), zgodnie z nowym programem na rzecz konsumentów na lata 2020–2025.

Organy krajowe odpowiedzialne za wdrażanie i monitorowanie Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych powinny zwrócić szczególną uwagę na wyższe wskaźniki włamań, oszustw związanych z bankowością internetową i kartami płatniczymi oraz oszustw konsumenckich wśród osób z ograniczeniami w wykonywaniu zwykłych czynności (ze względu na problemy zdrowotne lub niepełnosprawność), aby sprostać wyzwaniom niektórych z osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji w społeczeństwie.

Włamanie

- ★ Ogółem w ciągu pięciu lat poprzedzających badanie 8 % osób w UE-27 doświadczyło włamań do domu lub innej nieruchomości. Natomiast 3 % doświadczyło włamań w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie.
- ★ W zależności od kraju doświadczenia związane z włamaniami (w okresie pięciu lat poprzedzających badanie) dotyczą od 14 % do 2 % osób.
- ★ W przypadku pewnych osób w społeczeństwie odsetek włamań jest wyższy niż w przypadku innych. Należą do nich osoby, u których wykonywanie zwykłych czynności jest ograniczone (z powodu problemów zdrowotnych lub niepełnosprawności), oraz osoby, które same określają się jako należące do mniejszości etnicznej. Różnice pod względem płci, wieku, wykształcenia, statusu miejskiego/wiejskiego i zdolności do utrzymania się nie są powiązane z różnicami we wskaźnikach włamań w ciągu pięciu lat poprzedzających badanie.

Oszustwa

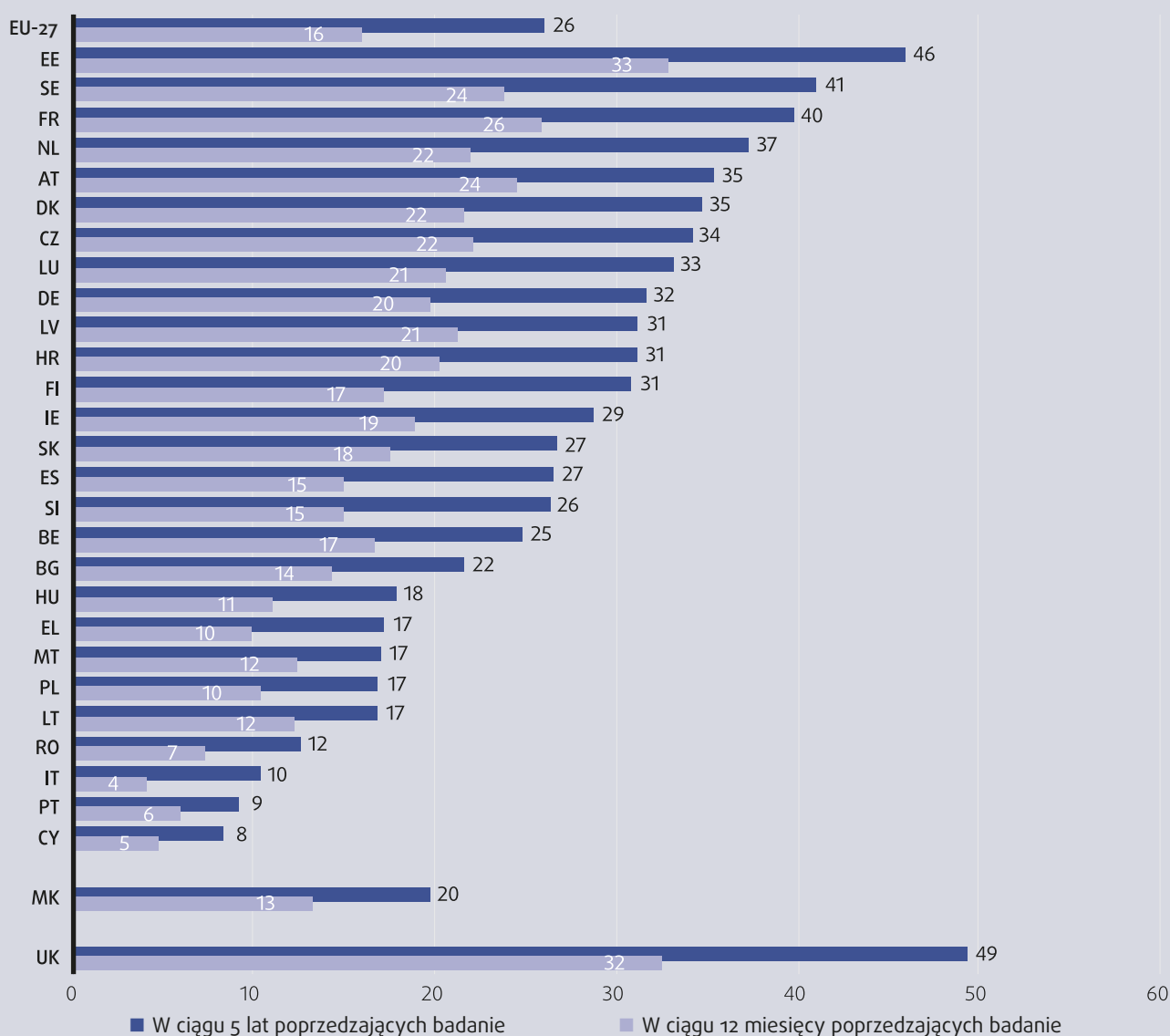
- ★ W UE-27 8 % osób doświadczyło oszustw związanych z bankowością internetową lub kartami płatniczymi (tj. z wykorzystaniem karty kredytowej lub debetowej) w ciągu pięciu lat poprzedzających badanie. Natomiast w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie 3 % doświadczyło oszustw związanych z bankowością internetową lub kartami płatniczymi.
- ★ Doświadczenia oszustw związanych z bankowością internetową lub kartami płatniczymi wahają się od 19 % do 1 % w zależności od kraju. Można to częściowo wyjaśnić wskaźnikami transakcji internetowych w poszczególnych państwach członkowskich.
- ★ Wskaźnik oszustw związanych z bankowością internetową i kartami płatniczymi nie różni się w sposób znaczący pod względem większości badanych cech społeczno-demograficznych. Jednak oszustw związanych z bankowością internetową lub kartami płatniczymi w ciągu pięciu lat poprzedzających badanie doświadczyło 14 % osób z ograniczeniami w wykonywaniu zwykłych czynności (z powodu problemów zdrowotnych lub niepełnosprawności) w porównaniu z 6 % osób, które nie mają takich ograniczeń.
- ★ Co czwarta osoba (26 %) w UE-27 doświadczyła oszustw konsumenckich w ciągu pięciu lat poprzedzających badanie. Obejmuje to oszustwo lub wprowadzenie w błąd pod względem ilości, jakości, ceny lub dostawy zakupionych towarów, przedmiotów lub usług. W ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie 16 % doświadczyło oszustw konsumenckich.
- ★ Doświadczenia związane z oszustwami konsumenckimi (w okresie pięciu lat poprzedzających badanie) wahają się od 46 % do 8 % w zależności od kraju.

- ★ Wśród badanych grup społeczno-demograficznych młodzi ludzie i osoby o wysokim poziomie wykształcenia doświadczają większej liczby oszustw konsumenckich niż starsze grupy wiekowe i osoby o niższym poziomie wykształcenia. Może być to odzwierciedleniem narażenia na ryzyko – w UE-27 zakupów przez internet dokonuje 81 % użytkowników internetu w wieku od 16 do 29 lat w porównaniu z 56 % użytkowników internetu w wieku co najmniej 65 lat – w połączeniu z większą świadomością problemu oszustw.
- ★ Osoby z ograniczeniami w wykonywaniu zwykłych czynności (z powodu problemów zdrowotnych lub niepełnosprawności) doświadczają wyższego wskaźnika oszustw konsumenckich (36 % w ciągu pięciu lat poprzedzających badanie) niż osoby, które nie mają takich ograniczeń (23 %). Wyższe wskaźniki wiążą się również z przynależnością do mniejszości etnicznej (37 %) i samookreśleniem się jako lesbijki, geje, osoby biseksualne lub „inne” (nieheteroseksualne) (35 %).
- ★ Opisując swój ostatni przypadek oszustwa konsumenckiego, dwie na pięć osób (41 %), które kupowały towary lub usługi przez internet, telefonicznie lub pocztą, twierdziły, że zamówiły towary lub usługi z zagranicy. W niektórych państwach członkowskich UE odsetek zakupów transgranicznych był znacznie wyższy: 94 % w Luksemburgu i 87 % na Malcie.

Uwagi:

Spośród wszystkich respondentów w UE-27, Zjednoczonym Królestwie i Macedonii Północnej (n = 34 948); wyniki ważone.

WYKRES 5: DOŚWIADCZENIA ZWIĄZANE Z OSZUSTWAMI KONSUMENCKIMI W CIĄGU PIĘCIU LAT I W CIĄGU 12 MIESIĘCY POPRZEDZAJĄCYCH BADANIE, W PODZIALE NA PAŃSTWA (W %)

Źródło: FRA, Badanie dotyczące praw podstawowych 2019; dane zebrane we współpracy z CBS (NL), CTIE (LU) i Statistics Austria (AT).

Włamanie do domu lub innej nieruchomości może spowodować, że ofiary nie będą czuć się bezpiecznie i będą obawiać się, że może się to zdarzyć ponownie. Przepięstwo to ma również skutki gospodarcze – utratę mienia i szkody w domu – z którymi ludzie muszą sobie radzić na różne sposoby, w zależności od ich środków finansowych i ubezpieczenia. Włamanie narusza prawo własności (art. 17 Karty), poszanowanie życia prywatnego i rodzinnego (art. 7) oraz prawo do godności człowieka (art. 1). Ofiary mają zatem prawo do reakcji wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych na ich wiktyimizację. Reakcja taka stanowi skuteczny środek odwoławczy zgodnie z art. 47 Karty i dyrektywą w sprawie praw ofiar.

Podobny odsetek osób w UE doświadcza nadużyć związanych z ich internetowymi kontami bankowymi lub kartami płatniczymi. Wskazuje to na równe znaczenie oszustw internetowych w doświadczeniach wiktyimizacji. Wyniki badania dotyczące oszustw związanych z bankowością internetową i kartami płatniczymi są istotne dla państw członkowskich UE wdrażających środki przewidziane w dyrektywie w sprawie zwalczania fałszowania i oszustw związanych z bezgotówkowymi środkami płatniczymi (dyrektywa (UE) 2019/713). Państwa członkowskie mają włączyć te środki do prawa krajowego do dnia 31 maja 2021 r. Wyższy odsetek oszustw związanych z bankowością internetową i kartami płatniczymi wymierzonych w osoby, które doświadczenia ograniczeń w wykonywaniu zwykłych czynności (ze względu na problemy zdrowotne lub niepełnosprawność), budzi obawy co do wykorzystywania niektórych osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji w społeczeństwie. Kwestia ta odnosi się do art. 16 („Wolność od wykorzystywania, przemocy i nadużyć”) Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

Artykuł 38 Karty oraz właściwe prawo wtórne Unii (takie jak dyrektywa dotycząca nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym) przewidują ogólnie wysoki poziom ochrony konsumentów. Niemniej co czwarta osoba (26 %) w UE-27 doświadczyła oszustw konsumenckich w ciągu pięciu lat poprzedzających badanie, tj. czuje się oszukana lub wprowadzona w błąd pod względem ilości, jakości, cen lub dostawy towarów, produktów lub usług, które nabyła. Nie zawsze wiąże się to z działalnością przestępczą, ale ostatecznym skutkiem jest tu przekonanie klienta, że jego oczekiwania co do produktu lub usługi, za które zapłacił, nie zostały spełnione. W przypadku gdy wiąże się to z działalnością przestępczą, dyrektywa w sprawie praw ofiar przewiduje uzyskanie przez ofiary oszustw konsumenckich odpowiedniej ochrony, wsparcia i dostępu do wymiaru sprawiedliwości, podobnie jak w przypadku innych ofiar przestępstw.

Wyniki wskazują w szczególności na dużą liczbę transakcji transgranicznych, w przypadkach gdy towary lub usługi są kupowane przez internet, telefonicznie lub pocztą. Uwydatnia to potrzebę wprowadzenia środków ochrony konsumentów, które będą skuteczne w omawianych przypadkach. Podobnie jak w przypadku oszustw związanych z bankowością internetową i kartami płatniczymi, osoby, które doświadczenia ograniczeń w wykonywaniu zwykłych czynności (z powodu problemów zdrowotnych lub niepełnosprawności), w większym stopniu padają ofiarą oszustw konsumenckich, w związku z czym potrzebują szczególnej ochrony i wsparcia pod względem dostępu do wymiaru sprawiedliwości zgodnie z Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

Konieczność zwiększenia ochrony praw konsumentów, w tym poprzez wzmocnienie ich pozycji, a także skuteczniejsze egzekwowanie tych praw, należą do najważniejszych kwestii, które UE omawia obecnie w kontekście nowego programu Komisji na rzecz konsumentów na lata 2020–2025.

ZGŁASZANIE PRZESTĘPSTW POLICJI I INNYM ORGANOM

Większość przypadków przemocy fizycznej i nękania nie jest zgłaszana policji.

- ★ W opisie ostatniego incydentu przestępczego, który miał miejsce w ciągu pięciu lat poprzedzających badanie, 30 % osób będących ofiarami przestępstwa w UE-27 zgłosiło na policję przemoc fizyczną, a 11 % zgłosiło incydent nękania.
- ★ Wskaźnik zgłaszania policji przemocy fizycznej waha się od 40 % do 9 %, w zależności od kraju, w odniesieniu do ostatniego incydentu, który miał miejsce w ciągu pięciu lat poprzedzających badanie. Może to częściowo odzwierciedlać względny poziom zaufania do zdolności lub chęci policji do ścigania przestępstw. Odsetek zgłoszeń nękania kierowanych do wszystkich organów (w tym policji) waha się od 31 % do 5 %, w zależności od kraju, w odniesieniu do ostatniego incydentu w ciągu pięciu lat poprzedzających badanie.
- ★ Oprócz zgłaszania policjantom przypadków przemocy fizycznej 17 % ofiar miało w wyniku incydentu kontakt ze służbami medycznymi, a 6 % skontaktowało się z wyspecjalizowaną organizacją wspierającą ofiary.
- ★ Wskaźniki zgłaszania różnią się w zależności od cech społeczno-demograficznych osób. Osoby, które z łatwością lub dużą łatwością są w stanie utrzymać się ze swoich dochodów gospodarstwa domowego, studenci i osoby mieszkające na obszarach wiejskich częściej niż inni zrezygnują ze zgłaszania incydentu przemocy, której doświadczyli. Natomiast osoby, u których wykonywanie zwykłych czynności jest ograniczone (ze względu na problemy zdrowotne lub niepełnosprawność), osoby należące do mniejszości etnicznej oraz osoby samookreślające się jako lesbijki, geje, osoby biseksualne lub „inne” częściej zgłaszają incydenty policji niż osoby, które nie uważają się za należące do tych grup. Może to odzwierciedlać poziom przestępstw związanych z nienawiścią, jakich doświadczają te konkretne grupy.
- ★ Elementy przemocy fizycznej, które mogą wskazywać na poważniejsze incydenty, wiążą się z wyższymi wskaźnikami zgłaszania. W szczególności policji zgłoszono 60 % incydentów z użyciem przemocy o charakterze seksualnym, w porównaniu z 27 % incydentów, które nie miały charakteru seksualnego. Wskaźnik zgłaszania jest niższy od średniej, gdy sprawcą był członek rodziny lub krewny (tylko 22 % incydentów zgłoszono policji). Ma to znaczący wpływ na niski poziom zgłaszania przypadków przemocy domowej lub przemocy ze strony partnera.

OPINIA FRA 5

Państwa członkowskie UE powinny rozważyć wprowadzenie konkretnych środków zachęcających i wzmacniających pozycję osób w zakresie zgłaszania incydentów przestępczych – w szczególności przypadków przemocy i nękania – ponieważ wskaźnik zgłaszania tych przestępstw jest niższy niż w przypadku niektórych innych przestępstw. Jest to ważny warunek zapewnienia skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości, ponieważ w ten sposób ofiary przestępstw mogą być informowane o przysługujących im prawach i wsparciu. Środki mające na celu zachęcenie ludzi do zgłaszania przestępstw powinny uwzględniać wyniki badania dotyczące przyczyn niezgłaszania przestępstw oraz niższych wskaźników zadowolenia osób niebędących obywatelami, które zgłaszają przypadki nękania.

Wprowadzając takie środki, państwa członkowskie UE powinny uznać, że związek między sprawcą a ofiarą wpływa na prawdopodobieństwo zgłoszenia policji przestępstw, takich jak przypadki przemocy domowej lub przemocy ze strony partnera. Jak wskazano w [opinie 2](#), należy dołożyć wszelkich starań, aby zachęcać do zgłaszania takich przestępstw i ułatwiać ich zgłaszanie oraz umożliwić ofiarom przerwanie cyklu ponownej wiktyimizacji. W tym kontekście państwa członkowskie powinny również rozważyć możliwość udzielania pomocy i porad w zakresie praw tym ofiarom przestępstw, które w następstwie incydentu kontaktują się ze służbami innymi niż policja, takimi jak podmioty świadczące usługi medyczne.

Przy rejestrowaniu incydentów przestępczych i zgłaszaniu sytuacji w kraju państwa członkowskie UE mogłyby korzystać ze środków umożliwiających składanie zawiadomienia przez osoby trzecie w celu wykrycia większej liczby incydentów. W przeciwnym razie policja nie wiedziałaby o niektórych incydentach, takich jak incydenty, których ofiary – z jakiegokolwiek powodu – nie postrzegają jako na tyle „poważne”, aby skontaktować się z policją.

- ★ Trzy na pięć osób (62 %), które zgłosiły policji nękanie, było zadowolonych ze sposobu, w jaki policja potraktowała incydent, podobnie jak 63 % osób, które zgłosiły policji ostatni przypadek przemocy fizycznej. Jednak tylko 42 % ofiar nękania niebędących obywatelami kraju, w którym mieszkają, było zadowolonych ze sposobu, w jaki policja potraktowała zdarzenie w momencie jego zgłoszenia, w porównaniu z 63 % obywateli tego kraju.
- ★ W przypadkach, w których osoby nie zgłosiły policji przemocy i nękania, najczęściej wspominały o tym, że nie uznały incydentu za wystarczająco poważny, aby podjąć starania w celu zgłoszenia go. Spośród powodów niezgłaszania policji przypadków przemocy fizycznej, w których ofiara doznała obrażeń, jedna na cztery osoby (23 %) wyraziła przekonanie, że policja nic nie zrobi, a 14 % nie ufa policji.
- ★ Przepięstwa przeciwko mieniu zgłasza się policji lub innym organom częściej niż przemoc lub nękanie. W UE-27 policji zgłoszono 73 % włamań, a policji lub innym organom zgłoszono 95 % oszustw związanych z bankowością internetową lub kartami płatniczymi. Ogółem w UE-27 zgłoszono 50 % przypadków oszustw konsumenckich, ale w większości przypadków zgłoszono je innym organom niż policja.

WYKRES 6: POWODY NIEZGŁASZANIA PRZYPADKÓW PRZEMOCY POLICJI (UE-27, W %) ^{a, b}

Źródło: FRA, Badanie dotyczące praw podstawowych 2019; dane zebrane we współpracy z CBS (NL), CTIE (LU) i Statistics Austria (AT).

Uwagi:

- Spośród respondentów w UE-27, którzy nie zgłosili policji ostatniego przypadku przemocy, jaki miał miejsce w ciągu pięciu lat poprzedzających badanie (n = 2 317); wyniki ważone.
- W badaniu respondenci mogli wskazać jedną przyczynę niezgłoszenia incydentu lub większą ich liczbę, stosownie do swojego przypadku. Respondenci mogli również odpowiedzieć: „nie wiem” lub „wolę nie mówić”.

Większość przypadków przemocy i nękania nie jest zgłaszana władzom, natomiast większość przestępstw przeciwko mieniu, których dotyczy pytanie w badaniu, jest zgłaszana policji, a niektóre incydenty niezgłoszone policji są zgłaszane innym organom. Wysoki wskaźnik zgłaszania przestępstw przeciwko mieniu wynika zazwyczaj z faktu, że zgłoszenie jest warunkiem wstępnym otrzymania odszkodowania za zdarzenie, na przykład z polisy ubezpieczeniowej. Wyniki te sugerują, że ludzie są gotowi zgłosić przestępstwo policji, gdy uznają to za skuteczne, to znaczy przynoszące konkretny i korzystny wynik.

Przypadki przemocy fizycznej były częściej zgłaszane, jeżeli incydent doprowadził do obrażeń, wywołał skutki psychiczne lub miał charakter seksualny.

Porównań rodzajów przestępstw, np. przestępstw z użyciem przemocy z przestępstwami przeciwko mieniu, należy dokonywać z najwyższą ostrożnością. Jak pokazują jednak wyniki, w przypadku niektórych rodzajów incydentów wiele z nich jest zgłaszanych organom innym niż policja. Zjawisko to może zachęcić do przyjęcia alternatywnych możliwości zgłaszania w przypadku szeregu incydentów. Badanie FRA dotyczące przemocy wobec kobiet potwierdza przedstawione tu ustalenia, ponieważ pokazuje, że wiele kobiet, które padły ofiarą przemocy fizycznej i seksualnej, kontaktuje się z lekarzami i służbami zdrowia, a nie policją. Wyniki badań FRA dotyczących doświadczeń imigrantów i potomków imigrantów, Romów, Żydów i osób LGBTI pokazują również, że wiele ofiar nękania i przemocy motywowanych nienawiścią kontaktuje się w wyniku incydentu z różnymi podmiotami świadczącymi usługi, nie zgłaszając incydentu policji.

Ofiary mają prawo do skutecznego środka odwoławczego za pośrednictwem systemu wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych. Aby dochodzić tego roszczenia, muszą mieć dostęp do wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych (art. 47 Karty), a dostęp ten powinien być nie tylko teoretyczny, lecz skuteczny w praktyce. Wymaga to praktycznego ułatwienia ofiarom zgłaszania się na policję poprzez wzmocnienie pozycji ofiar i zachęcanie ich, zgodnie z ogólnym celem określonym w art. 1 dyrektywy w sprawie praw ofiar oraz z jej motywem 63, w którym wzywa się do zapewnienia godnych zaufania usług w zakresie wsparcia. Usługi takie powinny być dostępne dla ofiar niezależnie od tego, czy ofiara złożyła oficjalne zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa do właściwego organu (art. 8 ust. 5). Ponadto zgodnie z dyrektywą właściwe organy powinny reagować na zawiadomienia ofiar z szacunkiem, w sposób taktowny, profesjonalny i niedyskryminacyjny; specjaliści, którzy mogą uzyskiwać od ofiar informacje na temat przestępstw, powinni być odpowiednio przeszkoleni, aby ułatwiać składanie zawiadomienia o przestępstwach; zachęca się również do stosowania środków umożliwiających składanie zawiadomienia o przestępstwach przez osoby trzecie, a także z użyciem technologii komunikacyjnych.

Jak zauważono w unijnej strategii w zakresie praw ofiar (na lata 2020–2025), pomimo środków przewidzianych w dyrektywie w sprawie praw ofiar niski poziom zgłaszania przestępstw stanowi w ogólnym ujęciu poważny problem, zwłaszcza jeżeli chodzi o przypadki przemocy seksualnej i przemocy ze względu na płeć. We wspomnianej strategii odniesiono się również do niskiego poziomu zgłaszania przestępstw przez ofiary należące do społeczności lub mniejszości znajdujących się w niekorzystnej sytuacji lub podatnych na zagrożenia. Osoby takie mogą mieć niewielkie zaufanie do organów publicznych, co uniemożliwia im zgłaszanie przestępstw. W tym kontekście w strategii w zakresie praw ofiar wezwano państwa członkowskie do „zapewnieni[a] pełnego i prawidłowego wdrożenia dyrektywy w sprawie praw ofiar oraz innych przepisów UE dotyczących ofiar konkretnych przestępstw, w szczególności w odniesieniu do przepisów dotyczących dostępu ofiar do informacji, wsparcia i ochrony”.

BYCIE ŚWIADKIEM PRZESTĘPSTWA I PODEJMOWANIE DZIAŁAŃ

Więcej niż jedna na dwie osoby w UE byłaby skłonna interweniować, będąc świadkiem przestępstwa. Jednak co piąta osoba w ogóle nie byłaby skłonna do podjęcia działań.

OPINIA FRA 6

Państwa członkowskie UE mogłyby rozważyć zwiększenie wysiłków na rzecz podnoszenia świadomości, aby uwydatnić indywidualną odpowiedzialność związaną z byciem świadkiem przestępstwa. Mogłoby to przyczynić się do zwiększenia wskaźników zgłaszania przestępstw do władz.

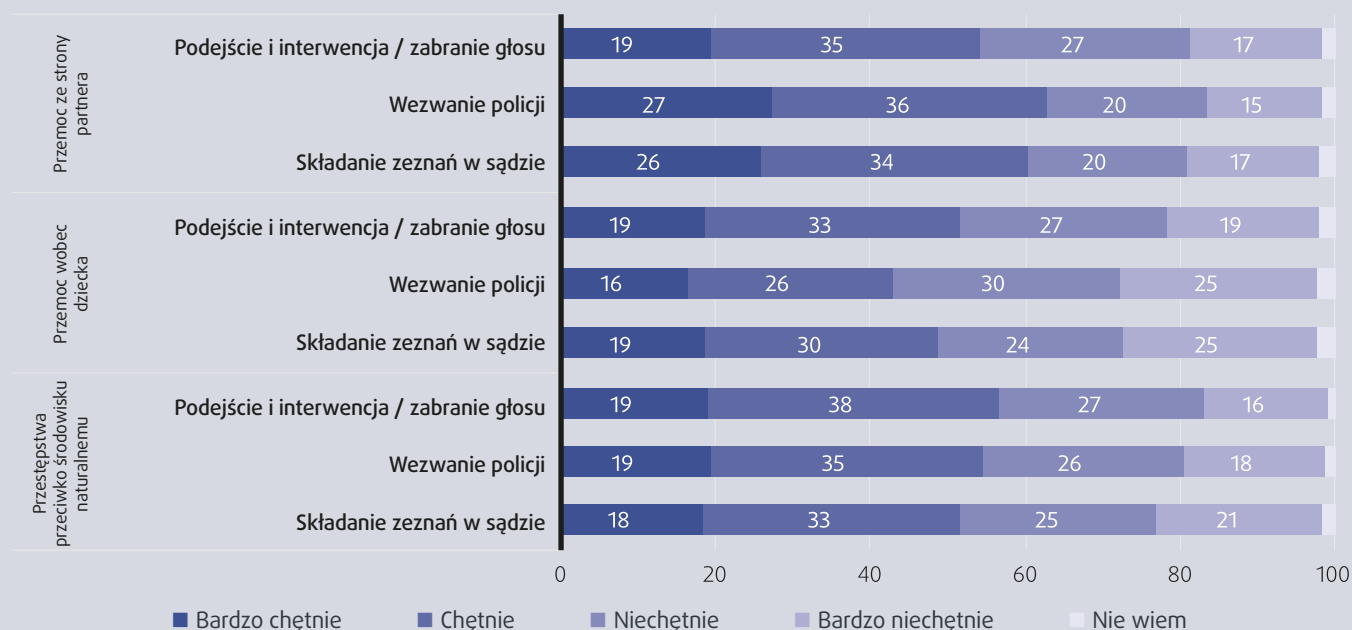
Zachęca się państwa członkowskie do organizowania kampanii zwiększających gotowość świadków do interwencji w obronie godności i praw innych osób, gdy są one w niebezpieczeństwie, przy jednoczesnym zapewnieniu bezpieczeństwa świadków.

Aby jeszcze bardziej ułatwić ofiarom dostęp do wymiaru sprawiedliwości, państwa członkowskie mogłyby rozważyć wprowadzenie skutecznych środków umożliwiających składanie zawiadomienia przez osoby trzecie. Środki takie służyłyby zachęceniu świadków przestępstw, którzy nie chcą angażować się w system wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, np. poprzez wezwanie policji do skontaktowania się z osobą trzecią, taką jak organizacje społeczeństwa obywatelskiego. Państwa członkowskie mogłyby również rozważyć zwiększenie dostępu do alternatywnych sposobów osobistego zgłaszania przestępstw, takich jak poczta elektroniczna, nagrania wideo lub elektroniczne formularze online.

- ★ W sytuacji, w której ktoś uderzy swojego partnera na ulicy, 54 % świadków zdarzenia w UE-27 zainterweniowałyby „chętnie” lub „bardzo chętnie”. Wyniki są podobne, gdy ludzie pytani są o to, w jaki sposób zareagowałiby na rodzica uderzającego otwartą dłońią dziecko na ulicy – w takim przypadku „chętnie” lub „bardzo chętnie” zainterweniowałyby respondentów 52 %.
- ★ Spośród respondentów, którzy byliby świadkami niezwiązanego z przemocą przestępstwa przeciwko środowisku naturalnemu – ktoś wyrzucający używaną lodówkę na wsi – 57 % zainterweniowałyby „chętnie” lub „bardzo chętnie”.
- ★ Ogółem prawdopodobieństwo, że osoba zadzwoni na policję, jest najwyższe, gdy jest świadkiem sytuacji, w której ktoś uderza swojego partnera, natomiast zawiadomienie o wyrzucaniu starej lodówki znajduje się na drugim miejscu. Przeciętnie osoby w UE-27 mniej chętnie angażowałyby policję, gdyby zobaczyły rodzica, który uderza otwartą dłońią dziecko.
- ★ Odsetek osób „bardzo niechętnych” do składania zeznań w sądzie, nawet jeśli zostaną o to poproszone, wynosi od 17 % w przypadku świadka osoby uderzającej partnera do 25 % w przypadku scenariusza, w którym rodzic uderzy otwartą dłońią dziecko. Wyniki te różnią się jednak znacznie w poszczególnych państwach członkowskich UE, zwłaszcza w odniesieniu do rodzica uderzającego dziecko.
- ★ Gotowość ludzi do zaangażowania się w system wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, np. poprzez wezwanie policji i, gdy zostaną o to poproszone, składanie zeznań w sądzie, jest niższa wśród osób starszych, osób o niższym poziomie wykształcenia oraz osób, które zmagają się z problemami finansowymi.
- ★ Ludzie są mniej skłonni interweniować, gdy kobieta uderzy mężczyznę (44 % w UE-27 – „chętnie” lub „bardzo chętnie”) niż w przypadkach, gdy mężczyzna uderzy kobietę (64 % „chętnie” lub „bardzo chętnie”).

Spójność społeczna obejmuje poczucie współpracy i solidarności jednostek, w tym ich gotowość do interweniowania w przypadku naruszenia praw innych osób. Każdy porządek normatywny opiera się na gotowości członków danej społeczności do obrony jej podstawowych norm. Wyniki badania sugerują, że nieco ponad połowa osób w UE byłaby gotowa do czynnej interwencji, gdyby zauważyła kogoś, kto pada ofiarą fizycznej napaści w miejscu publicznym, a większa liczba osób byłaby skłonna interweniować w przypadku „nieosobistych” przestępstw przeciwko środowisku.

WYKRES 7: SKŁONNOŚĆ DO PODJĘCIA DZIAŁAŃ W PRZYPADKU BYCIA ŚWIADKIEM WYBRANYCH PRZESTĘPSTW, WEDŁUG SCENARIUSZA I RODZAJU DZIAŁANIA (UE-27, W %)

Uwagi:

Spośród wszystkich respondentów w UE-27, którzy zostali poproszeni o wypełnienie części badania zatytułowanej „Świadomość praw i obowiązków” (n = 24 354); wyniki ważone.

Źródło: FRA, *Badanie dotyczące praw podstawowych 2019*; dane zebrane we współpracy z CBS (NL), CTIE (LU) i Statistics Austria (AT).

Jeżeli przestępstwo ma miejsce publicznie, osoby, które są świadkami przestępstwa, mogą odegrać kluczową rolę we wspieraniu ofiary. Może to obejmować na przykład interwencję osób w sytuacji, gdy są świadkiem przestępstwa, wezwanie policji lub w razie potrzeby złożenie zeznań w sądzie przeciwko sprawcy. W przypadku niektórych przestępstw, takich jak wykorzystany w badaniu przykład przestępstwa przeciwko środowisku, często nie ma jednej „ofiary”, ale osoby postronne mogą odgrywać ważną rolę w powiadamianiu organów. W odniesieniu do innych rodzajów przestępstw, takich jak przestępstwa dotyczące szczególnie bezbronnej grupy ofiar, a mianowicie dzieci, kluczową rolę społeczeństwa można postrzegać w kontekście potrzeby skutecznych zabezpieczeń w celu ochrony dzieci przed wszelkimi formami przemocy – obejmuje to użycie siły fizycznej mającej na celu wywołanie pewnego stopnia bólu lub dyskomfortu, niezależnie od poziomu użytej siły, np. uderzenie otwartą dłońią, gdy dzieci znajdują się pod opieką rodziców i innych osób, zgodnie z Konwencją o prawach dziecka.

W motywie 63 dyrektywy w sprawie praw ofiar posunięto się w pewnym stopniu w kierunku uznania znaczenia możliwości pośredniego zgłaszania: wzywa się bowiem do wprowadzenia środków zgłaszania przestępstw przez osoby trzecie, w tym przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego, aby ułatwić zgłaszanie przestępstw. W tym kontekście wzywa się również do wprowadzenia przy składaniu zawiadomień możliwości korzystania z technologii komunikacyjnych, takich jak poczta elektroniczna, nagrania wideo lub elektroniczne formularze online.

OBAWY ZWIĄZANE Z PRZESTĘPCZOŚCIĄ I UNIKANIE RYZYKA

Kobiety w większym stopniu niż mężczyźni unikają miejsc i sytuacji ze względu na obawy o napaść lub nękanie. Ogranicza to ich możliwości uczestniczenia w życiu publicznym.

OPINIA FRA 7

Państwa członkowskie UE muszą uznać, że obawy dotyczące bezpieczeństwa osobistego mają negatywny wpływ, zwłaszcza na kobiety. Często odczuwają one potrzebę ograniczenia w odniesieniu do miejsc, do których się udają, i działań, jakie podejmują, w odpowiedzi na zagrożenie napaściami fizycznymi i seksualnymi oraz nękaniami. Znajduje to potwierdzenie w sprawozdaniu FRA z badania dotyczącego przemocy wobec kobiet. Organy zajmujące się zapobieganiem przestępczości mogą w większym stopniu korzystać z wyników obecnego badania w celu wprowadzenia środków zapobiegających równy dostęp do przestrzeni publicznej, np. podejścia do zapobiegania przestępczości i zmniejszania strachu przed przestępczością dzięki projektowaniu otoczenia.

Działania państw członkowskich UE mające na celu poprawę poczucia bezpieczeństwa obywateli powinny koncentrować się na grupach ludności, które w sposób nieproporcjonalny obawiają się o swoje bezpieczeństwo, co prowadzi je do unikania miejsc i sytuacji postrzeganych jako potencjalnie niebezpieczne. Dotyczy to nie tylko kobiet, ale także osób o niższym poziomie wykształcenia, bezrobotnych i osób, które zmagają się z problemami finansowymi.

- ★ W UE-27 63 % osób jest w dużym lub w pewnym stopniu zaniepokojonych tym, że ktoś w ciągu najbliższych 12 miesięcy niewłaściwie wykorzysta ich internetowy rachunek bankowy lub karty kredytowe/debetowe. Natomiast 62 % osób obawia się, że ich telefon komórkowy, portfel lub torebka zostaną skradzione w ciągu najbliższych 12 miesięcy. Ponadto 54 % respondentów jest w dużym lub w pewnym stopniu zaniepokojonych tym, że ktoś włamie się do ich domu w celu dokonania lub usiłowania kradzieży. 47 % osób jest w dużym lub w pewnym stopniu zaniepokojonych tym, że doświadczą ataków terrorystycznych.
- ★ Niektóre cechy społeczno-demograficzne wiążą się z różnicami w stopniu zaniepokojenia doświadczaniem przestępstw. Odsetek osób zaniepokojonych przestępczością jest wyższy wśród kobiet, osób o niższym poziomie wykształcenia, bezrobotnych i osób, które zmagają się z problemami finansowymi. Osoby, u których wykonywanie zwykłych czynności jest ograniczone (ze względów zdrowotnych lub z powodu niepełnosprawności), osoby, które urodziły się poza UE, oraz osoby, które uważają się za należące do mniejszości etnicznej, wyrażają większe obawy co do doświadczania przestępstw niż osoby nieposiadające ograniczeń w wykonywaniu czynności, osoby urodzone w krajach objętych badaniem oraz osoby, które nie uważają się za należące do mniejszości etnicznej.
- ★ Z obawy przed napaściami fizycznymi, seksualnymi lub nękaniami kobiety angażują się w aktywne unikanie ryzyka w większym stopniu niż mężczyźni w trzech sytuacjach wymienionych w badaniu: unikanie miejsc, w których nie ma innych ludzi, unikanie niektórych ulic lub obszarów oraz unikanie pozostawiania w pojedynkę z osobą, którą znają.
- ★ Podczas gdy 64 % kobiet przynajmniej czasami unika udawania się do miejsc, w których nie ma innych osób, wśród mężczyzn odsetek ten wynosi 36 %. Unikanie pewnych sytuacji i miejsc jest również częstszym zjawiskiem wśród młodych ludzi, ale z zauważalnymi różnicami wśród kobiet i mężczyzn. W grupie wiekowej 16–29 lat 83 % kobiet i 58 % mężczyzn unika co najmniej jednej z trzech sytuacji wymienionych w badaniu z obawy przed napaścią lub nękaniami.
- ★ Ścisłej rzecz biorąc, 41 % kobiet przynajmniej czasami unika przebywania sam na sam ze znaną im osobą, ze strachu przed napaścią lub nękaniami, w porównaniu z 25 % mężczyzn.
- ★ Osoby, które doświadczyły przemocy fizycznej lub nękania, są bardziej skłonne unikać sytuacji, które uważają za potencjalnie niebezpieczne. Na przykład 37 % kobiet w UE-27, które doświadczyły przemocy fizycznej lub nękania, dokłada starań, aby uniknąć sytuacji, które postrzegają jako stanowiące zagrożenie napaścią lub molestowaniem fizycznym lub seksualnym, w porównaniu z 21 % kobiet, które nie doświadczyły przemocy fizycznej lub nękania.

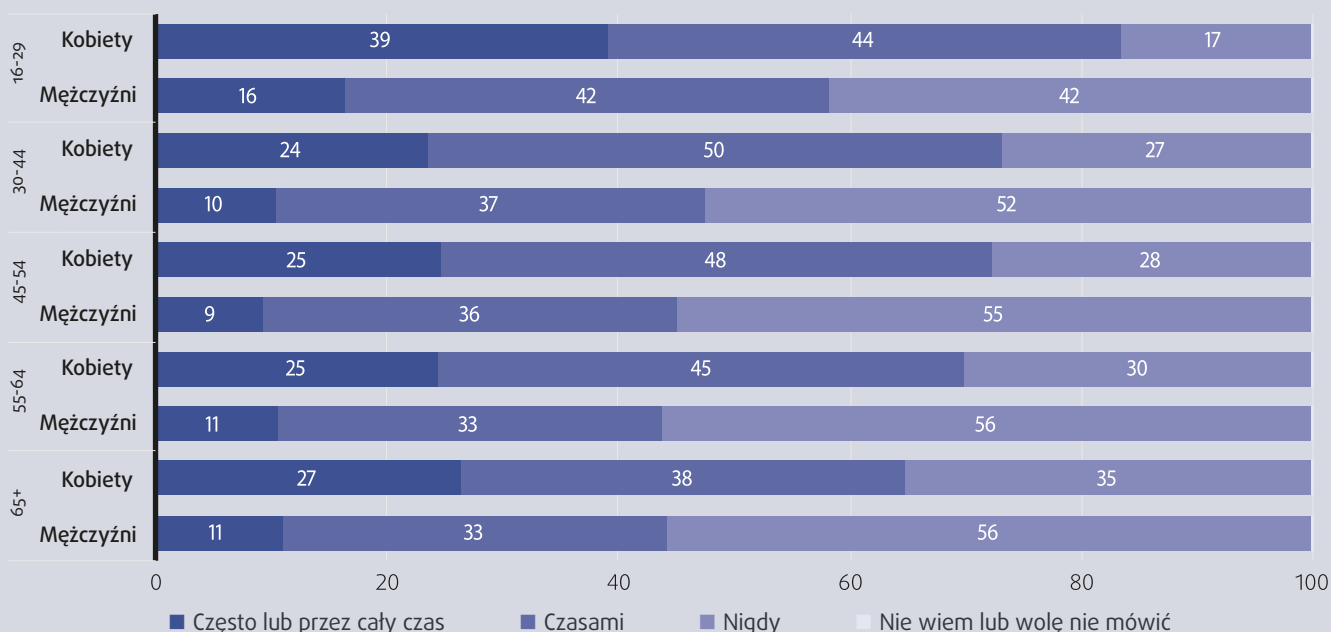
Prawdopodobieństwo doświadczenia przestępstwa ma istotny wpływ na życie społeczne, ponieważ może wpływać na wybory dokonywane przez ludzi, takie jak decyzje dotyczące obszarów lub sytuacji, których należy unikać. W niektórych przypadkach zagrożenie, jakie stanowi przestępstwo, może rozprzestrzenić się na znacznie szerszą grupę osób niż osoby, które są osobiście wiktyimizowane. Wyniki pokazują różnicę między doświadczeniami kobiet i mężczyzn – zarówno w odniesieniu do zaniepokojenia doświadczaniem różnych przestępstw, jak i w szczególności w odniesieniu do przyjmowanych ze względów bezpieczeństwa zachowań mających na celu unikanie ryzyka. Kobiety, zwłaszcza młode kobiety, stosują istotne środki w celu unikania ryzyka związanego z (w szczególności) molestowaniem seksualnym i przemocą seksualną, które w nieproporcjonalny sposób dotyczą kobiety. Zniechęcenie do korzystania z miejsc publicznych ogranicza różne prawa podstawowe, zwłaszcza prawo do wolności (art. 6 Karty) i poszanowanie życia prywatnego (art. 7).

Jak pokazuje badanie FRA dotyczące przemocy wobec kobiet, unikanie ryzyka może stanowić racjonalną odpowiedź na doświadczenia takie jak doświadczenia kobiet związane z molestowaniem seksualnym. Ustalenie to należy jednak rozpatrywać w kontekście możliwości i równości szans w zakresie korzystania z przestrzeni publicznej. Ponadto należy zwrócić uwagę na niższy poziom unikania ryzyka wśród mężczyzn, zważywszy że w miejscach publicznych doświadczają oni wysokiego odsetka niektórych rodzajów przestępstw.

Obawy związane z przestępczością są większe wśród tych, którzy mają niższy poziom wykształcenia, są bezrobotni, mają ograniczony zakres wykonywania zwykłych czynności (z powodu problemów zdrowotnych lub niepełnosprawności) lub zmagają się z problemami finansowymi. Może to być związane z różnymi czynnikami, w tym z życiem na obszarach o wysokim poziomie przestępczości; względnym wpływem przestępstw przeciwko mieniu na osoby, które już zmagają się z problemami, w porównaniu z osobami, które dysponują środkami finansowymi pozwalającymi łatwo zastąpić skradzione przedmioty lub posiadają kompleksowe polisy ubezpieczeniowe, lub na osoby o niższych dochodach ograniczających środki pozwalające na zachowanie bezpieczeństwa, co znajduje odzwierciedlenie w niższych wskaźnikach posiadania samochodu lub niemożności skorzystania z taksówki w późnych godzinach nocnych.

WYKRES 8: UNIKANIE CO NAJMNIEJ JEDNEJ Z TRZECH WYMIENIONYCH SYTUACJI Z OBAWY PRZED NAPAŚCIĄ LUB NĘKANIEM W OKRESIE 12 MIESIĘCY POPRZEDZAJĄCYCH BADANIE, WEDŁUG PŁCI I WIEKU (UE-27, W %)^{a, b}

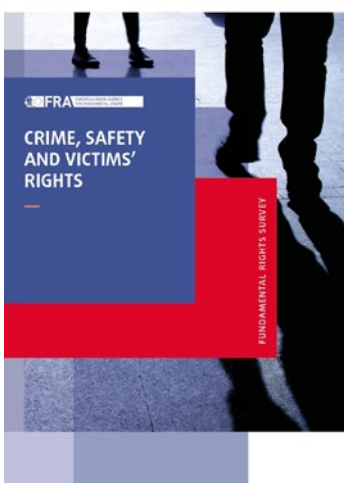

Źródło: FRA, Badanie dotyczące praw podstawowych 2019; dane zebrane we współpracy z CBS (NL), CTIE (LU) i Statistics Austria (AT).

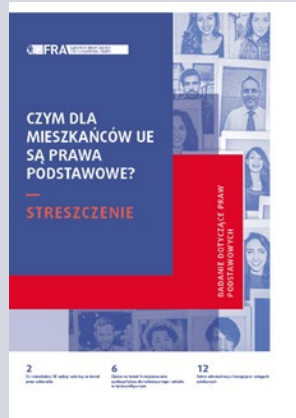
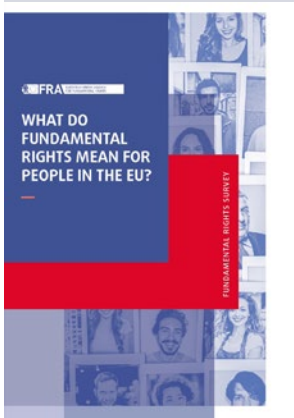
Uwagi:

- ^a Spośród wszystkich respondentów w UE-27 (n = 32 537); wyniki ważone.
- ^b W badaniu zadano respondentom następujące pytanie: „Czy w dowolnym momencie w ciągu ostatnich 12 miesięcy z obawy przed napaściami fizycznymi lub seksualnymi lub nękaniami wykonali Państwo którekolwiek z poniższych czynności? A) Unikanie niektórych ulic lub udawania się na określone obszary. B) Unikanie udawania się do miejsc, w których nie ma innych ludzi, na przykład parków lub parkingów. C) Unikanie przebywania sam na sam ze znaną nam osobą, która sprawia, że nie czujemy się bezpiecznie”. Na wykresie podsumowano odpowiedzi respondentów na te trzy elementy. Jeżeli respondent odpowiedział „często” lub „przez cały czas” na którekolwiek z tych trzech elementów, jego odpowiedź jest ujęta w tej kategorii. Jeżeli respondent odpowiedział „czasami” na którykolwiek z tych trzech elementów, ale na żaden z nich nie odpowiedział „często” lub „przez cały czas”, odpowiedź jest przedstawiona powyżej jako „czasami”. Respondenci, którzy udzielili odpowiedzi „nie wiem” lub „wolę nie mówić”, zostali zaliczeni do kategorii „nie wiem lub wolę nie mówić”.

W niniejszym streszczeniu zaprezentowano główne ustalenia zawarte w drugim sprawozdaniu FRA z przeprowadzonego badania dotyczącego praw podstawowych.

FRA opublikowała kilka innych publikacji zawierających wybrane wyniki badania. Są one dostępne na stronie internetowej FRA.

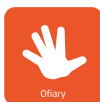
EUROPEAN UNION AGENCY
FOR FUNDAMENTAL RIGHTS

PROMOWANIE I OCHRONA PRAW PODSTAWOWYCH W CAŁEJ UE —

W niniejszym streszczeniu zaprezentowano główne spostrzeżenia zawarte w drugim sprawozdaniu głównym FRA z przeprowadzonego badania dotyczącego praw podstawowych. W ramach badania zebrano informacje od około 35 tys. osób dotyczące ich doświadczeń, poglądów i opinii na temat szeregu kwestii w różny sposób związanych z prawami człowieka.

W drugim sprawozdaniu FRA skoncentrowano się na doświadczeniach ludzi jako ofiar wybranych rodzajów przestępstw, w tym przemocy, nękania i przestępstw przeciwko mieniu. W sprawozdaniu zbadano również, jak często przestępstwa te są zgłaszane policji, jak bardzo ludzie zaniepokojeni są doświadczeniem przestępstw oraz czy chętnie będą interweniować, zgłaszając incydent na policję lub, na prośbę, składając zeznania w sądzie w określonych sytuacjach.

Przedstawione wyniki zawierają pierwsze ogólnounijne dane z badania przestępczości na temat doświadczeń ogółu społeczeństwa w zakresie wiktyimizacji przestępstw, które można wykorzystać do celów unijnej i krajowej polityki i przepisów dotyczących ofiar przestępstw.

Ofiary

Dostęp do wymiaru
sprawiedliwości

Spoleczeństwo
informacyjne

Karta praw
podstawowych UE

FRA – AGENCJA PRAW PODSTAWOWYCH UNII EUROPEJSKIEJ

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Wiedeń – Austria

Tel. +43 158030-0 – Faks +43 158030-699

fra.europa.eu

facebook.com/fundamentalrights

twitter.com/EURightsAgency

linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency

Urząd Publikacji
Unii Europejskiej